

This book is dedicated to my mother
Late Swarn Kaur Minhas

ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

Dr. Surinder Kaur

523-W 61 St St II-B

West Mont ILLINOIS

U.S.A.—60558

ਜਨਵਰੀ, 1993

ਕੀਮਤ : ਪੜ੍ਹੋ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਓ

ਕਿਰਤ

Pritam Singh Minhas

Hon Flt/Lt (Retd.)

Dr. Parwya
Jagirdar

This book is dedicated to my mother
Late Swarn Kaur Minhas

ਦੋਆਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ

Dr. Surinder Kaur

523-W 61 St St II-B

West Mont ILLINOIS

U.S.A.—60559

ਜਨਵਰੀ, 1993

ਕੀਮਤ : ਪੜ੍ਹ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਾਓ

ਕਿਰਤ

Pritam Singh Minhas

Hon Flt/Lt (Retd.)

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜਿਤੁ ਤੂ ਲਾਵਿਹ ਤਿਤੁ ਹਮ ਲਾਗੈ ।

ਕਿਆ ਏਹ ਜੰਤ ਵੀਚਾਰੈ ॥

ਮੁਖ-ਬੰਦ

ਦਾਤੇ ਦੀ ਰਜਾ 'ਚ ਰਹਿਣਾ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੈ ਅਤੇ ਸੌਖਾ ਭੀ । ਸੌਖਾ ਇਸ ਡਰ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਕਰੀ ਜਾਉ ਅਤੇ ਹਰ ਵਕਤ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਰਹੋ । ਦਾਸ ਨੂੰ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ **Grand-Children** ਦੁਆਰਾ ਦਾਤੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਦਸੋ । ਆਪਣਾ ਪਿਛੋਕੜ ਲੱਭਦਿਆਂ-ਲੱਭਦਿਆਂ ਨੂੰ ਗਵਾਂਢੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਲੱਭਣਾ ਪਿਆ । ਮਤਲਬ ਇਹ ਕਿ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਬਰਾਦਰੀ/ਕੌਮ ਦਾ ਹੀ ਪਿਛੋਕੜ ਲੱਭਣਾ ਪਿਆ । 1991 ਦੇ ਸ਼ੁਰੂ ਵਿੱਚ ਦਾਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਿਆਂ ਪੰਨਾ 1104 ਤੇ 'ਮਹਿਤਓ' ਸ਼ਬਦ ਮਿਲ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸੇ ਵਕਤ ਮਨ ਨੇ ਇਹ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹੀ ਸਾਡਾ ਪਿਛੋਕੜ ਹੈ, ਇਸੇ ਦੀ ਹੀ ਖੋਜ ਕਰੋ । 1991 ਦੇ ਅਖੀਰ **Col. Jaspal Singh Minhas** ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਆਟੋਟੀਕਲ ਦੀ ਕਾਪੀ, ਜੋ ਕਿ 'ਮਹਿਤਓਵਾਂ' ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ **Director of Archive Punjab, Patiala** ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਲਿਖੀ ਮਿਲੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਸ **Article** ਦਾ ਜਵਾਬ ਹੀ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦੀ ਖੋਜ ਹੈ । 1992 ਦੇ ਅਖੀਰ ਖੋਜਦੇ-ਖੋਜਦੇ ਨੂੰ **MWO** ਵੁਮਨ ਸਿੰਘ ਡਰੋਲੀ-ਕਲਾਂ ਪਾਸੋਂ ਇਕ ਪੁਰਾਣੀ ਲਿਖਤ ਜੋ ਕਿ ਮਈ 1900 ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖੀ ਮਿਲੀ । ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਦੁਖ ਤੇ ਸ਼ਰਮ ਮਹਿਸੂਸਦਿਆਂ ਸੁਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਗਾਇਆ ਅਤੇ ਦਾਤੇ ਦੀ ਓਟ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ । ਜੇ ਕੋਈ ਸੱਜਣ ਮੇਰੇ ਇਹ ਪੰਜ-ਸੱਤ ਪੱਤਰੇ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਕੋਈ ਸੁਝਾਉ ਦੇਣਾ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਲਿਖ ਕੇ ਮਿਹਰਬਾਨੀ ਕਰਨੀ । ਦਾਸ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਵੇਗਾ ।

Address in Canada :

PRITAM SINGH MINHAS

Site Y-C5, R.R.I.,

NANAIMO BC

Y9R 5K1 Canada

— ਦਾਸ

ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ

3360, Sector 35-D,

Chandigarh-160022

ਦੇ ਸ਼ਬਦ

ਡਾਕਟਰ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ ਜੀ ਬਾਰੇ ਚੰਦ ਲਾਈਨਾਂ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਮਈ 1900 AD ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਕਿਤਾਬ ਤੋਂ ਜੋ ਸਮਝ ਆਈ, ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ।

ਡਾਕਟਰ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਤਕਰੀਬਨ 1855 AD ਦੇ ਕਰੀਬ ਸਰਦਾਰ ਸੂਬਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਘਰ ਡਰੋਲੀ ਕਲਾਂ ਵਿਖੇ ਹੋਇਆ, ਆਪ ਜੀ ਨੇ 8-4-1880, ਅੱਠ ਅਪਰੈਲ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਅੱਜੀ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਜੈਪੁਰ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ, ਅਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਹੋ ਗਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਿੰਨ ਸਪੁਤਰ ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਸਮੁੰਦ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਦੌਲਤ ਸਿੰਘ ਸਨ ।

ਉਨੀਵੀਂ ਸਦੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਚ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਉਪਰ ਭਾਰੀ ਭੀੜ ਦੇਖਕੇ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਉਦਮ ਕਰਕੇ 17.9.1893, ਸਤਾਰਾਂ ਸਤੰਬਰ ਅਠਾਰਾਂ ਸੌ ਤਰੱਨਵੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਇਕੱਠ ਬੜੀ ਡਰੋਲੀ ਵਿਖੇ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਰਾਦਰੀ ਦੀ ਤਰੱਕੀ, ਭਲਾਈ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਤਜਵੀਜ਼ਾਂ ਰਖੀਆਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ 'ਮਹਿਤਓ' ਸ਼ਬਦ ਬਾਰੇ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਜੋ ਦੁਖਦਾਈ ਸੀ । ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਦ 1935 ਨੂੰ ਨਡਾਲੋਂ ਵਿਖੇ **Captain Dr.** ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਸਿੰਘ ਬਾਸੀ ਭਦਆਨਾ ਨੇ ਵੀ ਕੌਮ ਦੀ ਭਲਾਈ ਵਾਸਤੇ ਦੂਸਰਾ ਇਕੱਠ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੁਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਬੜੇ ਬੜੇ ਰਾਜਪੂਤ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿਵਲ ਮਹਿਕਮੇ ਦੇ ਹਾਕਮ ਬੁਲਾਏ ਗਏ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਲੇਸ਼ਨ ਰੱਖ ਕੇ ਪਾਸ ਕਰਵਾ ਦਿਤਾ ਤੇ 'ਮਹਿਤਓ' ਸ਼ਬਦ ਸਦਾ ਲਈ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਅੰਦਰੋਂ ਕੱਢਾ ਵੀ ਦਿਤਾ । ਸੋ, ਅਜੀਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਸੂਝਵਾਨ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਰਿਣੀ ਹਾਂ, ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ।

— ਦਾਸ

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ

ਖੋਜ ਵਾਸਤੇ ਜਿਥੋਂ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲੀ

- ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਟੀਕ
1. ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਜੀ
 2. ਕਰਤਾ ਸੰਤ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਜੀ
 3. ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ
 4. ਸਿੱਖ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਿਜ, ਲੁਧਿਆਣਾ
 5. ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀਆਂ ਵਾਰਾਂ
 6. ਟੋਡਜ਼ ਐਨਲਿਜ਼ ਆਫ ਰਾਜਸਥਾਨ
 7. ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਬੀ. ਐਸ. ਨਿੱਤਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਆਰਟੀਕਲ
 8. ਮਹਿਤਾ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ
ਲਿਖਤ ਡਾ: ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ

ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓਂ ਕੌਮ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ

ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓਂ ਇਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ? ਇਹ ਮਹਿਤਓਂ ਸ਼ਬਦ ਰਾਜਪੂਤ ਜਾਤ ਨਾਲ ਕਿਉਂ ਬੋਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ? ਤੇ ਇਹ ਨਾਮ ਕਿਉਂ ਕਰਕੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ? ਇਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਨਿਮਤ ਲਿਖੇ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜੋ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਜਾਣਗੇ । ਹਰ ਇਕ ਗੋਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦੇ ਮੁਖਤਲਿਫ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਖਤਲਿਫ ਵਕਤਾਂ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਆਦਿਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਅਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਆਦਿਕ ਰਿਆਸਤਾਂ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਦੁਆਬਾ ਹਿੱਸਾ ਕਹਿਲਾਉਂਦਾ ਹੈ ਆ ਕੇ ਵਸੇ ਹੋਏ ਹਨ । ਬਾਜੇ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਤਾਂ ਅਯੁਧਿਆਜੀ, ਤੇ ਬਾਜੇ ਰਾਜਪੂਤਾਨੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ, ਬਾਜੇ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਇਰਦ ਗਿਰਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ, ਤੇ ਬਾਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉੱਤਰ ਤੇ ਪੂਰਬੀ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚੋਂ ਆ ਕੇ ਇਸ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹਨ । ਬਾਜੇ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਰ, ਬਾਜੇ ਹਮਾਯੂ ਅਤੇ ਬਾਜੇ ਅਕਬਰ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆਏ ਸਨ ।

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਹਰ ਇਕ ਗੋਤ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਨੇ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਨੌਕਰੀ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ । ਬਾਜੇ ਤਾਂ ਜੰਗੀ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਜਿਆਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਚੰਗੇ ਅਹੁਦੇ ਜੰਗੀ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਮਿਲੇ । ਅਤੇ ਬਾਜੇ ਮੁਲਕੀ ਕੌਮ ਦੇ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਪਰ ਮੁਕਰਰ ਕੀਤੇ ਗਏ । ਜੋ ਜੰਗੀ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੰਗ ਦੇ ਮੌਕੇ ਪਰ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਬਹਾਦਰੀ ਤੇ ਹੌਂਸਲੇ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਕੇ ਦਿਖਲਾਏ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਹਾਕਮਾਂ ਨੂੰ ਖੂਬ ਖੁਸ਼ ਕੀਤਾ । ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵਕਤ ਦੇ ਅਫਸਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਬਹਾਦਰੀ ਦੇ ਕੌਮ ਬਦਲੇ ਵਿਚ ਅਤੇ ਜੋ ਮੁਲਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦੇ ਕੌਮਾਂ ਉਪਰ ਸਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ-ਚੰਗੇ ਕੌਮਾਂ ਦੇ ਬਦਲੇ ਜਾਗੀਰਾਂ ਤੇ ਮਹਿਤਾ, ਮਹਿਤਓਂ, ਮੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਣਾ ਆਦਿਕ ਦੇ 'ਖਿਤਾਬ' TITLE ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ ।

ਮਹਤੂ, ਮਹਿਤਾ ਅਤੇ ਮਹਿਤਓਂ ਪੁਰਾਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ । ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਬੜੇ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਲਕਬ/ਖਿਤਾਬ/Title ਹਨ । ਇਹ ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ।

ਮਿਸਾਲ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਅਤੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਉਚਾਰੀ ਬਾਣੀ,

ਮਾਤਾ ਧਰਤੀ ਮਹਤ ਦੇ ਅਰਥ ਧਰਤੀ ਬੜੀ ਮਾਂ ਹੈ, ਲਥ, 'ਪਾਪ ਦੋਵੇਂ ਰਾਜਾ ਮਹਿਤਾ 'ਕੁਝ ਹੋਇਆ ਸਿਰਦਾਰ', 'ਮਹਿਤਾ ਦੇ ਅਰਥ ਵਜ਼ੀਰ ਜਾਂ ਲੀਡਰ ਹੈ ਇਸੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਮਹਿਤਓ' ਸ਼ਬਦ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪੰਨਾ 1104 ਤੇ ਫਗਤ ਕਬੀਰ ਜੀ ਦੀ ਬਾਣੀ ਮਾਰੂ ਰਾਗ ਅੰਦਰ ਹੈ :—

ਏਹੀ ਗਾਵਾਂ ਜੀਉ ਧਰ ਮਹਿਤਓ ਬਸਹਿ ਪੰਜ ਕਰਸਾਨਾ

ਪਰ ਮਹਿਤਓ ਦਾ ਅਰਥ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਦਾ ਮਕਦਮ ਹੈ। ਇਹ ਉਪਰ ਦਿੱਤੇ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਟੀਕ ਕਰਤਾ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ, ਕਰਤਾ ਸੰਤ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਸਾਫ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਬਤੌਰ ਖਿਤਾਬ ਬੋਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਹ ਖਿਤਾਬ Title ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਏ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬਚੁਰਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਬੋਲੇ ਜਾਣ ਲੱਗੇ। ਵਜਾ 'ਮਹਿਤਓ' ਦਾ ਅਰਥ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਹੈ, ਔਲਾਦ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰ ਬਣ ਗਈ। ਪਹਿਲਾਂ ਬੰਦੋਬਸਤ ਜੋ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। 15 ਅਗਸਤ, 1947 ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋਇਆ ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਦੇ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਮਹਿਤਓ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨ ਬਣ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੱਟ ਭਾਈ ਬਹੁਤ ਜਗ੍ਹਾ ਸਾਡੇ ਮਾਰੂਸ ਸਨ ਯਾਨੀ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਕਿਸਾਨ ਸਨ। ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜਿਥੇ ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਡਰ ਕੇ ਉਜੜ ਕੇ ਚਲ ਗਏ ਸਨ। ਬਾਕੀ ਜੋ ਨਹੀਂ ਗਏ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨ ਰਾਜਪੂਤ ਬਣ ਗਏ ਅਤੇ ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇ ਮਾਲਕ ਅਤੇ ਜੱਟ ਭਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰੂਸ ਸਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡ ਮਾਣਕੋ, ਡਰੋਲੀ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮਾਰੂਸ ਸੀ ਯਾਨੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ Revenue ਪਿੰਡ ਡਰੋਲੀ ਨੂੰ ਅਦਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਕੁਝ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕ ਜਲਦੀ-ਜਲਦੀ ਬੋਲਣ ਦੇ ਮਾਰੇ ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਨਿਰਾ ਮਹਿਤਓ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਨਿਰਾ ਮਹਿਤਓ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮੂਰਖਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮੂੰਹਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਸੀ ਜੋ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਦੇ ਮਾਰੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਨਾਵਾਕਫ਼ੀ ਦੇ ਸਬੱਬ ਪਰੰਤੂ ਅੱਜ-ਕੱਲ ਇਹ ਮਹਿਤਓ ਸ਼ਬਦ ਐਸਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹਾਂ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਵਿਚਾਰੇ ਹੀ ਮਹਿਤਓ ਹੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਹਨ। ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਤਾਂ ਅੱਜ ਤਾਈਂ ਭੀ ਅੱਬਲ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਰਾਜਪੂਤ ਹੀ ਦੱਸਣਗੇ ਜਾਂ ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓ ਕਹਿਣਗੇ ਪਰੰਤੂ ਅਨਜਾਣ ਲੋਕ ਤਾਂ ਨਿਰਾ ਮਹਿਤਓ ਹੀ ਬੋਲ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦ ਤੋਂ ਇਹ ਮਹਿਤਓ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤਦ ਤੋਂ ਅਕਸਰ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮ ਦਾ ਪੁਰਸ਼ ਜੋ ਦੂਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਇਸ ਦੀ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾ ਜਾਣਨ ਕਰਕੇ ਸੰਦੇਹ ਕਰ ਬੈਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਈ ਇਹ ਮਹਿਤਓ ਜਾਤ ਕੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਚੋਂਹਾਂ ਵਰਣਾ ਤੋਂ ਨਿਆਰੀ

ਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਬੁੱਧੀਵਾਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਾ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਠੀਕ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸੰਦੇਹ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਬਣਿਆ ਰਹਿੰਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨਿਰੇ ਮਹਿਤਓ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਇਸ ਕੌਮ ਦਾ ਹੋਰ ਵੀ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਨੁਕਸਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ 1870 ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੌਮ ਨੂੰ 8-10 ਸਾਲਾਂ ਤਾਈਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਨੌਕਰੀ ਮਿਲੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਲਾਇਕ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲੀ।

ਬਾਜੇ ਹੋਲਦਾਰਾਂ ਤੇ ਦਫੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੰਬਰ ਸਰਦਾਰੀ ਮਿਲਣੇ ਦੇ ਸਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਮਾਰੇ ਗਏ। ਸਬੱਬ ਉਸਦਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਲੋਕ ਇਕ ਤਾਂ ਉਮੰਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਜਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਦੂਸਰੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਤੇ ਲਿਆਕਤ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਤੀਸਰੇ ਬਹਾਦਰ, ਹੌਸਲੇ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਭੀ ਅਕਸਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਪਰਲੀਆਂ ਖੂਬੀਆਂ ਕਰਕੇ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਕਮਾਨ ਅਫਸਰ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਅਤੇ ਲਾਇਕ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਆਦਿ ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ-ਵੱਡੀਆਂ ਤਰੱਕੀਆਂ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਕੁਝ ਜੱਟ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਨਾ ਲੱਗੀ। ਸੋ, ਈਰਖਾ ਤੇ ਦਵੈਸ਼ਭਾਉ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਦੇ ਦਿਲਾਂ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸੱਕ ਪਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਮਹਿਤਓ ਸਿੱਖ ਲੋਕ ਹਨ, ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਵਾਲੇ ਹਨ ਇਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੇ ਚਾਹੀਦੇ। ਇਹ ਲੋਕ ਉਸ ਕੌਮ ਨਾਲ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜੋ 'ਮਹਤਮ' ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਭੌਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਮਹਿਤਮ ਕੌਮ ਵਾਲੇ ਅਕਸਰ ਰਾਵੀ ਆਦਿਕ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਰਹਿ ਕੇ ਸਿਰਕੀਆਂ ਦੇ ਘਰ ਬਣਾ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਵਾਣ ਵਟਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੱਲ ਇਕ ਪਲਟਨ ਵਿਚ ਹੋਈ; ਹੁੰਦੀ-ਹੁੰਦੀ 2-4 ਪਲਟਨਾਂ ਵਿਚ ਹੋ ਗਈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੋਲਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਸੁਣ ਕੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਇਸ ਕੌਮ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਤੇ ਭਰਤੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਪਿਛੋਂ ਕਮਾਂਡਰ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਅਰਥਾਤ ਜੰਗੀ ਲਾਟ ਸਾਹਿਬ ਬਹਾਦਰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਕੋਲ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕਰਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਨੂੰ ਬਾਣਾ ਆਦਮਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਭੇਜਿਆ ਅਤੇ ਦੋਹਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਅਫਸਰਾਂ ਨੇ ਸਮੁੱਚੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਤਹਿਤਕ ਜਾਂ ਕੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਪਰਲਾ ਝੂਠਾ ਇਲਜ਼ਾਮ, ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜੱਟਾਂ ਨੇ ਲਗਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਈਰਖਾ ਦਾ ਸਬੱਬ ਮਾਲੂਮ ਹੈ ਅਤੇ ਮਹਿਤਓ ਅਸਲ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਜ਼ਤਦਾਰ ਕੌਮ ਹੈ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਸ ਕੌਮ ਦੀ ਭਰਤੀ ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਦੋ ਪਲਟਨਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਬੰਬਈ ਕੋਰ 24 ਤੇ 26 ਨੰਬਰ ਵਿਚ ਇਸ ਕੌਮ ਦੀ ਭਰਤੀ ਲਈ ਹੀ ਮੁਕੱਰਰ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਭਰਤੀ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ ਅਤੇ ਜੱਟ ਸਿੱਖ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਸ ਕੌਮ ਦੀ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪਈ। ਇਹ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਹਾਲ ਮਹਿਤਓ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਮੀਦ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇਗਾ ਉਥੇ ਦੂਸਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕ ਵੀ ਦੂਰ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓ ਕੌਮ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ, ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਕਪੂਰਥਲਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਕਿਤੇ-ਕਿਤੇ ਮਾਲਵੇ ਵਿੱਚ, ਵਿਰੋਜਪੁਰ, ਅੰਬਾਲਾ, ਪਟਿਆਲਾ, ਨਾਭਾ ਤੇ ਵਰੀਦਕੋਟ ਆਦਿ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਸ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੌਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੁਝ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

ਜ਼ਿਲ੍ਹੇਵਾਰ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਬੜੀ ਡਰੋਲੀ, ਛੋਟੀ ਡਰੋਲੀ, ਪਪਿਆਣਾ, ਡਮੁੰਡਾ, ਕਾਲਰਾ, ਛੁਕਆਰੇ, ਘਡਾਲਾ ਰੀਲੇ, ਰਾਮਪੁਰ ਕਰਨਾਨਾ, ਸਾਲੋ, ਸਰਾਲ ਮੁਡੀ, ਪੰਡੋਰੀ ਅਤੇ ਬੰਗੋ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜਨੌਹਾ, ਨਾਡਾਓਲੋ, ਪੰਜੜ, ਬਡੋਂ, ਡਾਂਡੀਆਂ, ਨੰਗਲਾਂ, ਨਿੰਡਲਾਂ, ਜਲਵੇੜ, ਕੁਕੋਵਾਲ, ਭੁੰਗਰਨੀ, ਦਿਹਾਣਾ, ਪੁਰਾਣਾ ਠੱਕਰਵਾਲ ਭਾਮ, ਜਾਂਗਨੀਵਾਲ, ਧੱਪੜ, ਦੁਲਹਰ ਪਾਲਦੀ, ਬਿਝੋ, ਬੋਹਣ, ਚਗਰ ਅਤੇ ਮਹਿਤਪੁਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਸੰਗਤਪੁਰਾ, ਭਾਈ ਕੀ ਸਮਾਧ, ਕੋਟ ਈਸਾ ਖਾਂ, ਰਨੀਆਂ ਢੋਲਨ, ਕੋਟਕਪੂਰਾ ਅਤੇ ਜੀਉਨਵਾਲ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸੰਗਰੂਰ—ਦਿਆਲਪੁਰ, ਮਾਜਰੀ, ਖਨਆਣ, ਮਾਜਰਾ ਮਨਾ ਸਿੰਘ ਵਾਲਾ, ਮਾਜਰੀ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਜਸੂ ਮਾਜਰਾ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਪੂਰਥਲਾ ਪਾਂਛਟਾ, ਨਰੂਰ, ਮਾਏਪੁਰ/ਮਾਏਪੱਟੀ, ਨਵਾਂ ਠੱਕਰਵਾਲ, ਖੁਰਮਪੁਰ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪਟਿਆਲਾ—ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਬਾਲਾ—ਪੰਜੋਟਾ

ਉਕਤ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ (°) ਨਿਸ਼ਾਨ ਵਾਲੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਇਸੇ ਕੌਮ ਹੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਭਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾ ਵੀ ਇਸੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਸਰਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਜਗੀਰਦਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਤਿੰਨ ਜ਼ੈਲਦਾਰ ਵੀ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਦਾਰਾਂ ਤੇ ਜਾਗੀਰਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਗੀਰਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹਾਂ ਜ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸ਼ਮਾਨੇ ਦੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਰ ਪਿੰਡ ਦੀ ਨੰਬਰਦਾਰੀ ਤੇ ਸੂਫੇਦਪੋਸ਼ੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ-ਗੋਂ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਇਸੇ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਣਦੇ ਹੋਏ ਅਨੁਸਾਰ ਮਿਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਦੂਸਰੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਵ ਬ੍ਰਾਹਮਣ, ਬਾਣੀਏ, ਲੁਹਾਰ, ਤਰਖਾਣ ਆਦਿਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੀਦਾਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਨਾਂ

ਇਸ ਕੌਮ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ :—

ਮਲਨਹਾਸ / ਮਿਨਹਾਸ / ਮੈਨਹਾਸ ਇਹ ਇਕ ਹੀ ਗੋਤ ਹੈ। ਭਾਟੀ ਅਤੇ ਭਟੀ, ਜਸਵਾਲ, ਪਰਹਾਰ/ਪਰੀਹਾਰ, ਪੁਆਰ ਚੌਹਾਨ, ਪਰਮਾਰ, ਭੈਲ ਪਰਮਾਰ, ਤੂਰ, ਮੰਜ, ਕਰੋਦ, ਡੋੜ, ਡਿਉਡ, ਖਰਵੰਦੇ, ਸਰੋਏ, ਲੁਡ, ਨਾਰਾ/ਨਾਰੂ, ਖੁਬਨ, ਸਰੋਲੇ, ਜੰਜੂਏ ਆਦਿ।

ਕਈ ਗੋਤਾਂ ਦੀ ਆਬਾਦੀ ਘੱਟ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹਾਕਮਾਂ ਵਲੋਂ ਜਬਰੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਵੀਰਾਂ, ਨੇ ਧਰਮ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਬਲਕਿ ਘਰ ਬਾਰ ਛੱਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾ ਵਸੇ। ਬਹਾਦਰਗੜ੍ਹ, ਭੁੰਗਰਨੀ ਤੇ ਪੰਜੋਟਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਮਿਨਹਾਸ ਭਾਈ, ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਮੇਂ ਜਗੀਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭਦਿਆਣਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਹੀ ਤਰ੍ਹਾਂ 'ਸਰੋਏ' ਪਿੰਡ ਖੁਆਰਾ ਛੱਡ ਕੇ ਜਗੀਰਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ ਭੁੰਗਰਨੀ, ਦੇਹਾਣਾ, ਬੁਹਣ ਜੀਵਨ ਵਾਲ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿੱਚ ਜਾ ਵਸੇ।

ਪਿੰਡ ਕਹਨੌੜਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਨਾਰਾ ਜਾਂ ਨਾਰੂ ਗੋਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤ ਜੋ ਮੁਸਲਮਾਨ ਨਹੀਂ ਬਣੇ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਰਨੀਆ ਆਦਿ ਪਿੰਡਾਂ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਰਨੀਆ ਪਿੰਡ ਦਾ ਮੋਜਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਨਾਰਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 1932 ਅੰਦਰ ਰਿਆਸਤ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੀਆਂ ਪਲਟਨਾਂ, ਫੌਜਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਮਾਂਡਿੰਗ ਵੀ ਰਹੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੰਜਾਬ ਪਲਟਨ 74 ਵਿਚ ਮੋਜਰ ਸਨ। ਮਿਨਹਾਸ ਗੋਤ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਰਾਜਪੂਤ ਜੰਮੂ ਨਜ਼ਦੀਕ ਰਿਆਸਤ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਜੰਮੂ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਚ ਮਿਨਹਾਸ ਗੋਤ ਨੂੰ ਮਾਨਵ ਗੋਤ ਵਜੋਂ ਸੱਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਬੜੀ ਡਰੋਲੀ, ਛੋਟੀ ਡਰੋਲੀ, ਪਪਿਆਣਾ, ਡਮੁੰਡਾ ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਪਿੰਡ ਪਾਲਦੀ, ਇਹ ਪੰਜੇ ਪਿੰਡ ਮਿਨਹਾਸ ਗੋਤ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਨ। ਦੂਸਰੀਆਂ ਗੋਤਾਂ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਇਕ-ਅੱਧਾ ਹੀ ਘਰ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੰਜਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤ ਰਾਜੇ ਧੁੰਧ ਮਾਰ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਬਾਬਾ ਰੱਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸੰਭਾਨ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜਾ ਧੁੰਧ ਮਾਰ ਅਯੁਧਿਆ ਜੀ ਤੋਂ ਆ ਕੇ ਜੰਮੂ ਵਿਚ ਠਹਿਰ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਥੇ ਦਾ ਹੀ ਵਾਸੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਕੁਝ ਅਰਸੇ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਖਾਨਦਾਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰੇ ਹਾਲੇਟਾ, ਰਾਜਪੁਰ ਭਾਈਆਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਆ ਵਸੇ। ਰਾਜਾ ਧੁੰਧ ਮਾਰ ਦੇ ਪੰਜ ਪੁੱਤਰ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਰਤੀ ਜੀ ਹਾਲਟੇ ਰਾਜਪੁਰ ਭਾਈਆਂ ਆ ਵਸੇ ਸਨ। ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਇੱਥੋਂ ਬੱਧੀ ਪਿੰਡ ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਾਮ ਚੌਰਾਸੀ ਅਤੇ ਆਦਮਪੁਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਤਾਂ ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬੁੱਢੀ ਨੇ ਆ ਕੇ

ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਮਤੀ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦੀਆਂ ਰਸਮਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋ ਤੇ ਉਧਰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਮੇਰੀਆਂ ਗਊਆਂ ਖੋਹ ਕੇ ਲੈ ਗਏ ਹਨ। ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਨਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਊਆਂ ਦੀ ਰਖਿਆ ਕੌਣ ਕਰੇਗਾ? ਦੇਨਾ ਸੁਣਦਿਆਂ ਹੀ ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਜੀ ਉਠ ਖਲੋਤੇ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਭਾਈ ਰਤੀ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਹੋ ਕੇ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਗਊਆਂ ਨੂੰ ਤਲਾਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲ ਪਏ ਅਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਡਰੋਲੀ ਗਿਰਦ ਵਿਚ ਘਮਾਸਾਨ ਲੜਾਈ ਪਿਛੋਂ ਗਊਆਂ ਤਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ ਲੈ ਲਈਆਂ ਪਰੰਤੂ ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਜੀ ਇਸ ਲੜਾਈ ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਏ। ਬੜੀ ਡਰੋਲੀ ਵਿਚ ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਜੀ ਦੀ ਸਮਾਧ ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਉਸ ਸਮਾਧ ਦੇ ਲਾਗੇ ਇਕ ਤਲਾਬ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਬਾਬਾ ਮਤੀ ਜੀ ਦਾ ਤਲਾਬ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਇਥੇ ਵੈਸਾਖੀ ਨੂੰ ਮੇਲਾ ਵੀ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਯੁਧ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਾਬਾ ਰਤੀ ਜੀ ਇਥੇ ਹੀ ਰਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ ਉਕਤ ਪੰਜੇ ਪਿੰਡ ਬਾਬਾ ਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਹੀ ਵਸਾਏ ਸਨ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਰ ਰਾਜਪੂਤ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲੋਕ ਵੀ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਵਸ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਅੱਜ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਾਨੋ-ਸ਼ੌਕਤ ਸੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਦੇ ਆਮ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾ: ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ ਜੀ ਦਾ Article ਇਸ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਮਿਸਾਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਜੋ ਪਹਿਲਾਂ ਲਿਖ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ, ਉਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਪਾਸੋਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚੋਂ ਵੇਖ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਡਾ: ਨਿੱਝਰ ਜੀ ਨੇ ਖੁਦ Article ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਪੈਰੇ ਅੰਦਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਲਿਖਤ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ। ਡਾ: ਸਾਹਿਬ ਮਹਿਤਾਬ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਲਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਪੱਤਰ-ਵਿਹਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ, ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਸਾਡੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਨੂੰ ਗਲਤ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਖਤ ਅਸੀਂ ਅਗੇ ਹੁ-ਬ-ਹੁ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਨਿੱਝਰ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਿੰਡ ਡਮੋਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ, ਕਾਲਰਾ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਰਹੇ ਹਨ।

September 28, 1992

ਪਿਆਰੇ ਡੇ ਮਾਨਯੋਗ ਮਿਨਹਾਸ ਸਾਹਿਬ ਜੀ,

ਵਤਹਿ! ਪੱਤਰ ਮਿਲਿਆ, ਧੰਨਵਾਦ।

ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨ ਮਿਲਿਆ ਮੈਂ ਭਾਲ ਥੱਕੀ,

ਜਿਹੜਾ ਜੀਓ ਦਾ ਰੋਗ ਗੁਆਉਂਦਾ ਈ। (ਵਾਰਿਸ ਸ਼ਾਹ)

ਜੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਮਹਿਤਾਬ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਤੱਥ ਦਿੱਤੇ ਹਨ, ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ

ਸੋ ਫੀਸਦੀ ਠੀਕ ਹਨ। ਖੋਜੀਆਂ ਲਈ ਅੱਗੇ ਤੁਰਨ ਲਈ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਤੱਥ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਮਜ਼ਬੂਰ ਸਾਂ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਕਿਸੇ ਪੌੜੀ ਦੇ ਡੰਡੇ ਨੂੰ ਧੇਂਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਏ, ਕਿਤੇ ਲਾਹੌਰ ਆਪਾਂ ਪਾਸ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚਲੇ ਵਾਦ-ਵਿਵਾਦ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਮੌਤੀ ਲੱਭ ਸਕਦੇ ਸਨ ਉਸ ਸਮੇਂ ਸ: ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ, PCS Retd. ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਹੀ ਸਨ ਤੇ ਦਰਅਸਲ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ ਬੁਝਦਾ ਵੀ ਇਸ ਲੇਖ ਵਿੱਚ ਹੋਂਦਾ ਸੀ। ਇਕ ਨੇਕ-ਨਫ਼ਸ ਡੇ ਨੇਹ-ਕਲੰਕ ਬੰਦਾ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਖਾਲਸਾ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਕਾਲਰਾ ਤੋਂ Matric ਕਰਨ ਦੇ ਸਦਕੇ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਮਹਿਤਾਬ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨਾਲ ਕੁਦਰਤੀ ਪਿਆਰ ਹੈ। ਖੋਜ ਸਿਰ-ਸਤਿਆ ਜਾਂ ਜਨੂੰਨੀਆਂ ਲਈ ਅਫ਼ੀਮ ਦਾ ਨਸ਼ਾ ਹੈ। ਪਰ ਅਫ਼ੀਮ ਨਾ ਮਿਲਣ (Sources & Authentic Material) ਕਾਰਨ ਹਫ਼ਕੇ ਬੈਠਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਲੇਖ ਦੀ ਕੋਈ Copy ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਫੋਟੋਸਟੈਟ ਕਾਪੀ ਭੇਜਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨੀ।

ਅਸੀਂ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ 23-A, Defence Colony, Jalandhar City
Phone 590491 for about 3 months ਪੁਜ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਜੋ India ਪਰਤੋਂ ਤਾਂ ਮਿਲਣ ਦੀ ਖੋਚਲ ਕਰਨੀ।

ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਹਿਤੁ,
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ

From :

Dr. Bakhshish S. Nijjar, P.E.S. (1)

Director, Punjab State Archives (Retd.)

M.A., Ph.d. History

M.A., M.O.L. Persian

M.A., Hons. Punjabi

D.P.E. Walton, Lahore

Member, Indian Historical Records Commission

8979—Caselman Road

Sacramento. CA 95329 U.S.A.

(916) — 682-8888

Note : ਇਸ ਪੱਤਰ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਡਾਕਟਰ ਨਿੱਝਰ ਜੀ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਹੁਣ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਮੈਂ ਹੋਰ ਲਿਖਤਾਂ ਵੀ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਇਕ ਹੋਰ Article ਲਿਖੋ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਠੀਕ ਠੀਕ ਕਰੋ। ਉਸ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਡਾ: ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਅਗਲਾ ਪੱਤਰ 27 ਅਕਤੂਬਰ ਦਾ ਆਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰਸਾਨੀ ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

—ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ

38710-Adcock Dr.
Fremont, CA 94536 U.S.A.
(415) 794-0589

ਪਰਮ ਪਿਆਰੇ ਮਹਾਨ ਖੋਜੀ ਤੇ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮਿਨਹਾਸ ਪਧਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ ਜੀ,

ਫਤਹਿ ! ਆਪ ਜੀ ਵਲੋਂ ਦੇ ਸਨੇਹ ਪੱਤਰਾਂ ਅਤੇ ਫੋਨ **Call** ਲਈ ਦਿਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। 'ਰਾਜਪੂਤ ਦੁਆਬਾ' ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੋਧ ਵਜੋਂ ਬੜੇ ਨਿੱਗਰ ਅਤੇ ਦਲੀਲ ਭਰਪੂਰ ਨੁਕਤੇ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਤੜਪ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਖਿੱਚ ਲਈ ਦਾਦ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਕੁਝ ਬੁਧੀ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ।

ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨਾਲ 'ਮਹਿਤਓ' ਸ਼ਬਦ ਲਪੇਟਣ ਲਈ ਮੈਂ ਅਸਮਰਥ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਰਾਜਪੂਤ ਮਹਿਤਓ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਨ ਚਮੋੜਨ ਤੋਂ ਯਕ ਜ਼ਬਾਂ ਤੇ ਯਕਮੁਸ਼ਤ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੀ ਬਰਾਦਰੀ ਫਤਵਾ ਲੈ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸੋ, ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨ ਤੋਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੇਰੀ ਟੋਟਣੀ ਇਸ ਆਖ਼ਰੀ ਉਮਰੇ ਸਹੀ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿ ਸਕੇ। ਤੁਸੀਂ ਰਾਜਪੂਤ ਕਿਸੇ ਦੋਸਤ-ਮਿੱਤਰ ਨੂੰ ਵੀ ਬਾਪਣ ਲਗੇ ਅੱਗਾ-ਪਿੱਛਾ ਨਹੀਂ ਤੱਕਦੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਚਾਹੇ ਸਿਰੇ ਮੇਰਾ ਬਪੜਾ ਕਰਾਉਣ ਲਈ ਮਸੱਮਮ ਇਰਾਦਾ ਕਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਦੋਸਤੀ ਨਿਭਾਵਾਂਗਾ। ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ! ਮੇਰੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਇਕ ਚੰਗੇ ਤਰਖਾਣ ਵਾਂਗ ਕਿ ਇਸ ਦਰੱਖਤ ਵਿਚੋਂ ਕੀ ਕੁਝ ਬਣ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਮੌਜੂਦ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਮਹਿਤਓ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਕਿਵੇਂ ਤੇ ਕਿਥੋਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੈ ਕਿ ਕਾਰੇ ਦੁਸਵਾਰ, ਅਸਤ, ਪਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਸੁਆਦ ਉਸੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਨ ਹੋਵੇ। ਜੱਟ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅੱਡ ਲੱਗੀ ਤੇ, ਬਹਾਦਰ ਦੀ ਪਛਾਣ ਯੁੱਧ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਖੋਜੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦ ਖੋਜ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਮਿਲਣ ਦੀ ਆਸ ਨ ਹੋਵੇ :—

ਕਿਥੋਂ ਕੱਢਾ ਮੈਂ ਰਾਜ ਫਰੰਗੀਆਂ ਦਾ,

ਜਿਹੜਾ ਆਣ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਰਭ ਤੋੜੇ। (ਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾਂ)

ਮਤਲਬ ਅੱਜ ਸ: ਕੁੰਦਨ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ ਤੇ ਸ: ਨਗੀਨਾ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ ਜੀਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿਚ ਬਣ ਜਾਣੀ ਸੀ। ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਮੈਨੂੰ। ਨਿੱਗਰ ! **mean an authentic** ਪੁਸਤਕ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਇਨਸ਼ਾ ਅੱਲਾ ਦਸੰਬਰ 6, 1992 ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਗਰੀਬਖਾਨੇ 23-A, Defence Colony, ਜਲੰਧਰ 144001 ਪੁਜ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਫੋਨ ਜਲੰਧਰ 590491। ਜਨਾਬ ਦੇ ਦੋਲਤਖਾਨੇ ਦਾ ਪਤਾ ਖਾਦਿਮ ਪਾਸ ਹੈ। ਮੈਕਾ ਲੱਗਾ, ਜ਼ਰੂਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁਸਤਫੀਦ ਹੋਵਾਂਗਾ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਆਰ !

—ਖਾਦਿਮੇ ਖਲਕ
ਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨਿੱਝਰ

ਪਹਿਲੇ ਤਾਂ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਪਾਸ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਮਾਫਿਕ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਸੈਤਾਨ ਦੇ ਵਧ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨਾਂ ਬਹੁਤ ਵੰਡੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਕ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਬੋੜੀ-ਬੋੜੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਕੁਝ ਐਸੀ ਮਰਜ਼ੀ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ-ਜਿਥੇ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਪਿੰਡ ਆਬਾਦ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਪਹਾੜੀ ਇਲਾਕੇ ਤੋਂ ਹੜ੍ਹ ਵੀ ਬਹੁਤ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਮੀਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀ ਬਹੁਤ ਮਾਰੀ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਸਮਤ ਦੀ ਖੂਬੀ ਨਾਲ ਇਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਰਾਜਪੂਤ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲੇ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਬਾਰ ਵਿਚ ਚਨਾਬ ਦਰਿਆ ਦੀ ਨਹਿਰ ਪਰ ਜੋ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋਈ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਜੱਟ ਤੇ ਸੈਣੀ ਆਦਿ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜ਼ਮੀਨ ਬਹੁਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਕੌਮ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ, ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੂੰ ਜੱਟ ਤੇ ਸੈਣੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਘੱਟ ਮਿਹਨਤੀ ਸਮਝਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਹਕੀਕਤ ਤੋਂ ਅਨਜਾਣ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜਪੂਤ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਮੀਨ ਬੋੜੀ ਰਹਿ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਹੱਥੀ ਖੇਤੀ-ਬਾੜੀ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਦੂਜੀਆਂ ਕੌਮਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਿਹਨਤੀ ਤੇ ਸਿਰੜੀ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਦੂਸਰੇ ਜੇ ਇਹ ਹੋਰ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਕਾਸ਼ਤ (ਵਾਹੀ) ਕਰਾਉਣ ਤਾਂ ਖਾਣ ਕਿਥੋਂ ? ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸਭ ਕੰਮ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਸੂਝਵਾਨ ਅਤੇ ਅਗਾਂਹਵਧੂ ਸੋਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਬੁਧੀਜੀਵੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਅੱਖੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਹਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚੋਂ ਦੋ-ਦੋ ਬੁਧੀਵਾਨ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੂੰ ਦਰਖਾਸਤਾਂ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਾਉਣ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਯਕੀਨ ਕਰਾਉਣ ਵਿਚ ਸਫਲ ਰਹੇ ਕਿ ਰਾਜਪੂਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਜਾਤ ਬਰਾਦਰੀ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਮਿਹਨਤੀ ਨਹੀਂ। ਜਿਸ ਦਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਫਾਇਦਾ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਅਲਾਟ ਹੋਈ। ਇਹ ਕੁਝ ਕੁ ਸੰਖੇਪ ਇਤਿਹਾਸ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲਿਖਣਾ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਕਠਿਨ ਕੰਮ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਾ ਤਾਂ ਸਾਡਾ ਇਨਸਾਨੀ ਫਰਜ਼ ਹੈ।

NOTE : ਡਾਕਟਰ ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਹੀ ਇਕ ਮਹਾਸ਼ਯ ਭਾਈ ਦੂਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਪਧਿਆਣਾ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕੌਮ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਲਿਖਣ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁਕਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਸਾਨੂੰ ਭਾਈ ਦੂਲਾ ਜੀ ਬਾਰੇ ਅਜੇ ਤੱਕ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ, ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਰੀ ਹੈ।

— ਪਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ

ਡਾ: ਮਈਆ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਬਚਨ

ਪਿਆਰੇ ਭਾਈਓ ! ਜਦ ਸਮਾਂ ਬਦਲੇ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਬਦਲ ਜਾਓ। ਜੋ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਉਸਦਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਠਿਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਸਦਾ ਇਕ ਹਾਲ ਪਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਉਹ ਇਕ ਚਾਲ ਪਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ ਬਲਕਿ ਗਿਰਗਿਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਰਾਬਰ ਰੰਗ ਬਦਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਪਹਾੜ ਦੇ ਹੁੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗੂੰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪਲਟੇ ਖਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਠਾਠ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਰੰਗ ਸਾਰੀ ਸਭਾ ਵਿਚ ਫੈਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਭੇਸ ਬਦਲਦਾ ਹੈ, ਜਦ ਦਿਨ ਦਾ ਬਾਣਾ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸੂਤਿਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਪਰ ਲਗਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਸੁਸਤੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਿਲਾਂ ਨੂੰ ਉਮੰਗ ਨਾਲ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦ ਉਹ ਰਾਤ ਦਾ ਬੁਰਕਾ ਪਹਿਨਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਨ ਦੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮੋਟ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦਾ ਦਿਲ ਮਿਹਨਤ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਿਹਨਤੀਆਂ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਪਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਤੇ ਗਫ਼ਲਤ ਦਾ ਪਰਦਾ ਪਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਹੈ, ਬਡਭਾਗੀ ਉਹੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਜੋ ਇਸਦੀ ਚਾਲ-ਚਾਲ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਉਹ ਤੁਰਿਆ ਉਸੇ ਪਾਸੇ ਆਪ ਵੀ ਚਲ ਪਏ। ਜਿਸ ਪਾਸੇ ਉਸ ਰੁਖ ਮੰਡਿਆ ਆਪ ਵੀ ਮੁੜ ਗਏ। ਮੰਦੇ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਦੇ ਪਿੱਛੇ-ਪਿੱਛੇ ਚਲਣ ਤੋਂ ਜੀਅ ਚੁਰਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ। ਦਿਨ ਨਿਕਲ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸੁੱਤੇ ਪਾਸਾ ਨਹੀਂ ਪਰਤਦੇ, ਸੁਸਤੀ ਦੀ ਨੀਂਦ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਜਾਗਦੇ। ਅਜਿਹੇ ਮੰਦਭਾਗੀਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਖੁਦ ਨੂੰ ਢਾਲ ਲਵੇ ਜੋ ਅਜਿਹਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲਣ ਵੇਲੇ ਦੁਖ ਨਹੀਂ ਪਾਵੇਗਾ।

ਹਨ੍ਹਰੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਸਿੱਟਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਆਕੜ ਕੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਟੱਲਦੇ। ਦੇਖੋ ਜੋ ਛੋਟੇ-ਛੋਟੇ ਨਰਮ ਪੌਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਹਵਾ ਦੇ ਝੜਕੇ ਨਾਲ ਝੁਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਬਰਕਰਾਰ ਬਣੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਾਲੂਮ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਜੋ ਕੌਮਾਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਤਰੱਕੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਹ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਕੰਮ-ਕਾਜ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਜੋ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ ਤੇ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਦਾ ਇਹੀ ਸਬੱਬ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਮੇਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦੀ। ਹਰ ਲੋਕ ਸਮੇਂ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸੁਖਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਮੇਰੇ ਭਾਈ

ਅਜੇ ਉਸੇ ਗਲਨ-ਧਸਨ ਵਿਚ ਜੋ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਬਰਸਾਂ ਤੋਂ ਤੁਰੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਵਿੱਚ ਫਸੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੋ, ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲਣਾ ਤਾਂ ਦੂਰ ਅਜੇ ਤਾਈਂ ਇਹ ਸੁਤੀ ਅੱਖ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖੋਲ੍ਹ ਰਹੀ।

ਐ ਮੇਰੇ ਭਾਈਓ ! ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਹੋ, ਜੋ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਡੰਕੇ ਹਰ ਥਾਂ ਵੱਜਦੇ ਸਨ। ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਹੋਇਆ, ਉਹ ਸਮਾਂ ਗੁਜ਼ਰ ਗਿਆ, ਉਹ ਖੇਤੀ ਦਰਿਆ ਬੁਰਦ ਹੋ ਗਈ। ਹੁਣ ਜ਼ਰਾ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹੋ ਤੇ ਦੇਖੋ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਹੋ ਗਏ ਹੋ ? ਤੁਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਫੜੀਆਂ ਦੀ ਔਲਾਦ ਹੋ, ਜੋ ਆਪਣੀ ਸੂਰਮਤਾਈ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸਨ, ਪਰ ਅੱਜ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ? ਜੱਟ ਲੋਕ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅੱਜ ਕਿਸ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਦੇਖਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਅਸਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੋਵੋ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਤੁਹਾਡੇ ਬਾਰੇ ਝੁਠੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਦੇਖੋ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਹਾਲ ਹੈ ? ਜ਼ਮੀਨ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਥੋੜੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ, ਕੁਝ ਹੜ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਰ ਲਈ ਹੈ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਦੀ ਬਹੁਤੀ ਥਾਈਂ ਵੰਡੀ ਗਈ। ਰਾਜਪੂਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਬਾਰ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਨਾ ਮਿਲੀ, ਮਹਿਤਓ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਤਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੱਕ ਲਗਾਤਾਰ ਨੌਕਰੀ ਤੋਂ ਖਾਲੀ ਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਲਾਇਕ ਬੰਦਿਆਂ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਵੀ ਮਾਰੀ ਕਈ। ਐਸਾ ਹਾਲ ਹੋਣ ਤੇ ਵੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਉੱਨਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਕੁਝ ਵੀ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਤਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲਈ ਹੈ ਪਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਪਣਿਆਂ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਖਿਆਲ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ? ਹੁਣ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾ-ਲਿਖਾ ਕੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਨਰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਲਾਇਕ ਬਣਾਓ। ਤੁਸੀਂ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖੋ, ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗਦੇ ਨਹੀਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਜਗਾਉਣਾ ਵੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਅੱਗੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਪੈਂਦੇ ਹੋ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਤੌਰ ਵੱਲ ਤੁਹਾਡਾ ਕੁਝ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਇਸ ਨੇ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਕੀ ਰੰਗ ਬਦਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਜਦ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਮਾਲੂਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਸੱਚ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਸੁਧਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰੋਗੇ ?

ਦੁਨੀਆਂ ਵਿੱਚ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਇਕ ਆਮ ਘੋੜ-ਦੋੜ ਦਾ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਹਰ ਕੌਮ ਦੇ 6 ਅਸਵਾਰ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਆਪਣਾ-ਆਪਣਾ ਹੁਨਰ ਦਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਅਸਵਾਰ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਨਿਕਲ ਗਏ, ਕਈ ਪਿੱਛੇ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਕਈ ਅਜੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਹਨ, ਕਈ ਡਿੱਗਦੇ-ਢਹਿੰਦੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਈ ਅਜੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਖ਼ਬਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਤੇ ਘੋੜ ਦੌੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਜਦ ਉਹ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਜਾਗਣਗੇ ਤਾਂ ਘੋੜ ਦੌੜ ਦੀ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਜ਼ਰੂਰ ਹੱਥ ਮਲ-ਮਲ ਕੇ ਪਛਤਾਉਣਗੇ।

ਐ ਮੇਰੇ ਭਾਈਓ ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੂਤਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੋ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਆ

ਰੂਪੀ ਘੋੜ ਚੌੜ ਦੀ ਕੁਝ ਵੀ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਖੋ ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਅਜੇ ਵੀ ਨਾ ਜਾਗੋਗੇ, ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਯਾਦ ਰੱਖੋ ਜ਼ਰੂਰ ਪਛਤਾਓਗੇ ਅਤੇ ਹੱਥ ਮੱਲਦੇ ਰਹਿ ਜਾਓਗੇ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਕੌਮ ਦੇ ਪਿਛੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਕਿਹੜੇ-ਕਿਹੜੇ ਕਾਰਣ ਹਨ? ਉਹ ਹਨ ਤੁਹਾਡਾ ਬੇਫ਼ਿਕਰ ਹੋ ਕੇ ਸੌਣਾ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੁਸਤੀ, ਅਵਿਵੇਦਿਆ, ਕੁਸੰਗਤ, ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਕੰਮਿਆਂ ਤੇ ਅਨਪੜ੍ਹ ਰੱਖਣਾ, ਬਾਹਰ ਜਾ ਕੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰੰਗ-ਵੰਗ ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ, ਦੇਖ ਕੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਬਦਲੀ ਹੋਈ ਹਾਲਤ ਤੋਂ ਨਾਵਾਕਿਫ਼ ਹੋਣਾ, ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਇਰਾਦਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣਾ, ਮੁਰਖਤਾ ਦੀ ਅੰਧੇਰੀ ਕੋਠੜੀ ਵਿੱਚ ਪਏ ਰਹਿਣਾ। ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਇਕ ਵਿਵੇਦਿਆ ਦੇ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਆ ਕੇ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਰੱਖੋ! ਜਦ ਤਾਈਂ ਤੁਸੀਂ ਜਾਗ ਕੇ ਆਪ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਕਰੋਗੇ ਤਦ ਤਾਈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।

ਹੇਠਾਂ ਡਾਕਟਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੁੱਚੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੁੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ :—

- ਕੁਲ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਇਕੋ ਹੀ ਨੇਕ ਪੁੱਤਰ ਭਲਾ ਹੈ।
- 5 ਸਾਲ ਤੱਕ ਲੜਕੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ, 10 ਸਾਲ ਤੱਕ ਸ਼ਜ਼ਾ ਅਤੇ 16 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਣ ਤੋਂ ਲੜਕੇ ਨਾਲ ਮਿੱਤਰ ਵਾਂਗ ਵਿਵਹਾਰ ਕਰੋ।
- ਦੁਰਭਾਗ ਤੇ ਵਿਪਤ ਵਿਖੇ, ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਹਮਲੇ ਵੇਲੇ, ਭਿਆਂਕਰ ਕਾਲ ਪੈ ਜਾਣ ਅਤੇ ਦੁਸ਼ਟ ਜਨ ਦੀ ਸੰਗਤ ਤੋਂ ਜੋ ਪਿੱਛਾ ਫੁੜਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ।
- ਧਰਮ, ਅਰਥ, ਕਾਮ ਅਤੇ ਮੋਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਚਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਕ ਵੀ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਕੇਵਲ ਮੌਤ ਦੀ ਉਡੀਕ ਤੇ ਅਨਾਜ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮਾਤਰ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਜਿਥੇ ਮੁਰਖ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਅਨਾਜ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਇਸਤਰੀ-ਪੁਰਸ਼ ਵਿਚ ਝਗੜਾ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਉਥੇ ਸਦਾ ਕਲਿਆਣ ਤੇ ਲਫ਼ਮੀ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਆਰਥਲਾ, ਭਾਗ, ਧਨ, ਵਿਦਿਆ ਅਤੇ ਮੰਤ੍ਰ। ਇਹ ਪੰਜੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।
- ਪੁੱਤਰ, ਮਿੱਤਰ ਅਤੇ ਬੰਧੂ ਜੋ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ (ਸੰਤਾਂ) ਦੇ ਉਲਟ ਚਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਮੰਦਭਾਗੇ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਜੋ ਲੋਕ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਸੰਤਾਂ) ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਪੁੰਨ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੁਲ ਵੀ ਪੁੰਨਵਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

- ਮੱਛੀ, ਕਛੂਦੇ, ਚਿੜੀਆਂ ਜਿਸ ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਸਪਰਸ਼ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਾਲਦੇ ਹਨ ਉਹ ਨਜ਼ਾਰਾ ਵੇਖਣਯੋਗ ਹੁੰਦਾ, ਭਲੇ ਪੁਰਖਾਂ ਦਾ ਵੀ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਇਹੀ ਵਰਤਾਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਜਦ ਤੱਕ ਇਹ ਸਰੀਰ ਨਿਰੋਗ ਹੈ, ਜਦ ਤੱਕ ਮੌਤ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਦ ਤੱਕ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪੁੰਨ-ਦਾਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਨ ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗਾ।
- ਇਹ ਤਹਿ ਹੈ ਕਿ ਕਾਮਧੇਨ ਦੇ ਸਮਾਨ ਗੁਣ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀ, ਬਹਾਰ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਵੀ ਫਲ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਪਰਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਮਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਵਿਦਿਆ ਹੀ ਹੈ। ਵਿਦਿਆ ਨੂੰ ਫੁਪਿਆ ਹੋਇਆ ਖ਼ਜ਼ਾਨਾ ਵੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
- ਇਕੋ ਗੁਣਵਾਨ ਪੁੱਤਰ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਹੀਨ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਇਕੋ ਚੰਦਰਮਾ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਤਾਰੇ ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 'ਚ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਅੰਧਕਾਰ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਲੰਬੀ ਉਮਰ ਵਾਲੇ ਮੁਰਖ ਪੁੱਤਰ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਪੁੱਤਰ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਪੁੱਤਰ ਨੇ ਤਾਂ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਹੀ ਦੁੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਮੁਰਖ ਪੁੱਤਰ ਜਦ ਤਕ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹੇਗਾ ਤਦ ਤਕ ਦੁੱਖ ਦਏਗਾ।
- ਬੁਰੇ ਨਗਰ ਦਾ ਵਾਸੀ, ਨੀਚ ਕੁਲ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਖਰਾਬ ਭੋਜਨ, ਗੁਸੈਲ ਇਸਤਰੀ, ਮੁਰਖ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਇਖਲਾਕ ਤੋਂ ਹੀਣੀ ਲੜਕੀ, ਇਹ ਸਾਰੇ ਬਿਨਾਂ ਅੱਗ ਤੋਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਜਲਾਉਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।
- ਉਸ ਗਾਂ ਦਾ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਦੁੱਧ ਦਿੰਦੀ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੇ ਕੋਈ ਲਵੇਰਾ ਹੋਣ ਦੀ ਆਸ ਹੋਵੇ। ਠੀਕ ਉਸੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਸ ਪੁੱਤਰ ਦਾ ਵੀ ਕੀ ਲਾਭ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਗਿਆਨੀ (ਪੰਡਤ) ਹੋਵੇ, ਨਾ ਸੂਰਮਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਭਗਤ।
- ਦੁੱਖਾਂ ਭਰੇ ਸੰਸਾਰ ਅੰਦਰ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਸੁਖ ਦੇ ਸਾਧਨ ਤਿੰਨ ਹਨ—ਪੁੱਤਰ, ਇਸਤਰੀ ਅਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ।
- ਰਾਜੇ ਦਾ ਹੁਕਮ, ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਅਤੇ ਲੜਕੀ ਦਾ ਦਾਨ। ਇਹ ਤਿੰਨ ਇਕੋ ਵਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਇਕੱਲਿਆਂ ਤਪੱਸਿਆ, ਦੋ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਾਈ, ਤਿੰਨਾਂ ਨਾਲ ਗਾਉਣਾ, ਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਫ਼ਰ, ਪੰਜਾਂ ਨਾਲ ਖੇਤੀ ਅਤੇ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

- ਇਸਤਰੀ ਉਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪਵਿੱਤਰ ਸਤੀ, ਪਤੀ ਦੀ ਪਿਆਰੀ ਅਤੇ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।
- ਪੁੱਤਰਹੀਨ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਘਰ, ਭੈਣ-ਭਰ ਵਾਂਗ ਬਿਨਾਂ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦਸ਼ਾ ਅਤੇ ਮੁਰਖ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਸੁੰਨਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਆਲਸੀ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।
- ਬਿਨਾਂ ਅਭਿਆਸ ਕੀਤਿਆਂ ਸ਼ਸਤਰ, ਬਿਨਾਂ ਪਚੇ ਭੋਜਨ, ਕੰਗਾਲ ਲਈ ਸਭਾ ਅਤੇ ਬੁੱਢੇ ਮਨੁੱਖ ਲਈ ਜਵਾਨ ਇਸਤਰੀ ਚਹਿਰ ਸਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।
- ਦਯਾ ਬਿਨਾਂ ਧਰਮ ਨੂੰ, ਵਿਦਿਆ-ਰਹਿਤ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਝਗੜਾਲੂ ਇਸਤਰੀ ਨੂੰ ਅਤੇ ਪ੍ਰੀਤ ਵਿਹੁਣੇ ਸੱਜਣਾਂ ਨੂੰ ਜਿੰਨੀ ਛੋਟੀ ਹੋ ਸਕੇ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਬੁੱਢੇ ਵੇਲੇ ਮਨੁੱਖਾਂ ਦਾ ਚਲਣਾ, ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹ ਰੱਖਣਾ, ਇਸਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗ ਨ ਕਰਨਾ ਭਲਾ ਹੈ।
- ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਕਿਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਮਿੱਤਰ ਕੌਣ ਹੈ, ਦੇਸ਼ ਕਿਹੜਾ ਹੈ, ਆਮਦਨ ਤੇ ਖਰਚ ਕੀ ਹੈ, ਮੈਂ ਕਿਸਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਮੇਰੀ ਤਾਕਤ ਕਿੰਨੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
- ਉਤਮ ਜਾਤੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਅਗਨੀ ਹੈ, ਰਿਸ਼ੀਆਂ-ਮੁਨੀਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹਿੰਦ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਬੰੜੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਮੂਰਤ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਸਮਦਰਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਦੇਵਤਾ ਹਰ ਥਾਂ ਵਿਦਮਾਨ ਹੈ।

ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੇ ਉਘੇ ਵੰਸ਼ ਤੇ ਗੋਤ

ਰਾਜਪੂਤ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਰਾਜੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ (ਬੇਟਾ)। ਰਾਜਪੂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਤਿੰਨ ਵੱਡੀਆਂ ਸ਼ਾਖਾਂ ਹਨ ਅਤੇ 36 ਗੋਤ ਹਨ। ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਹੇਠ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ :—

1. ਸੂਰਜ ਵੰਸ਼ :

ਇਹ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦਾ ਵੰਸ਼ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਪੜਦਾਦਾ ਦਾ ਨਾਂ ਸੂਰਜ ਸੀ, ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਇਕ ਲੜਕੇ ਲਵ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਲੜਕੇ ਕੁਛ ਨੇ ਕਸੂਰ ਸ਼ਹਿਰ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਈ। ਇਹ ਗੱਲ ਤਰੇਤੇ ਯੁੱਗ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਕਿ ਲੱਖਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਇਸ ਵੰਸ਼ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਗੋਤ ਵਰਨਣਯੋਗ ਹਨ :

ਗਹਿਲੋਤੀ, ਰਾਠੌਰ ਅਤੇ ਮੈਨਹਾਸ/ਮਿਨਹਾਸ

2. ਚੰਦਰ ਵੰਸ਼ :

ਇਹ ਵੰਸ਼ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਜੀ ਦੇ ਖਾਨਦਾਨ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇੰਦਰਪ੍ਰਸਤ ਜੋ ਕਿ ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਨਾਂ ਹੈ, ਕੋਰਵਾਂ-ਪਾਂਡਵਾਂ ਨੇ ਵਸਾਇਆ ਸੀ। ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਇਰਦ-ਗਿਰਦ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵਸ ਗਈ। ਇਹ ਦੁਆਪੁਰ ਯੁੱਗ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਅਤੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀ ਹੈ। ਮਹਾਂਭਾਰਤ ਦਾ ਯੁੱਧ ਜੋ ਕਿ ਕੁਰਕਸ਼ੇਤਰ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਨੇ ਪਾਂਡਵਾਂ ਦੀ ਤਰਫੋਂ ਸਰਗਰਮ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵੰਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੇਠਲੇ ਗੋਤ ਹਨ :

ਤੂਰ ਅਤੇ ਭੱਟੀ

3. ਅਗਨੀ ਕੁਲ ਵੰਸ਼ :

ਇਹ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਣਾ ਵੰਸ਼ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਵਰਨਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣ ਤੰਗ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਯੱਗ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਹਵਨ-ਕੁੰਡ ਜਲਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਅੱਗੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ ਕਿ ਸਾਡੀ ਰੱਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਬਲਸ਼ਾਲੀ ਬੰਦੇ ਸਾਨੂੰ ਦੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਤਦ ਹੇਠਾਂ ਲਿਖੇ ਗੋਤਾਂ ਦੇ ਬਡਾਰੂ ਅਗਨੀ-ਕੁੰਡ ਵਿਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਨ :—

ਚੌਹਾਨ, ਪਰਮਾਰ, ਸੋਲੰਕੀਆ, ਪਰੀਹਾਰ, ਚਾਲਕੀਆ ਆਦਿ। ਪਰਮਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੌਰੀ ਤੇ ਮੌਰਿਆ ਖਾਨਦਾਨ ਵਜੋਂ ਵੀ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਪਰਤਾਪੀ ਅਤੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਰਾਜੇ :

ਰਾਜਾ ਬਿਕਰਮਾਜੀਤ

ਸਲਵਾਨ (ਪੂਰਨ ਭਗਤ ਦਾ ਪਿਤਾ)

ਰਾਜਾ ਭੋਜ

ਰਾਜਾ ਜੈ ਚੰਦ

ਰਾਜਾ ਪਿਰਬੀ ਰਾਜ ਚੌਹਾਨ

ਪ੍ਰਮਾਦ

ਪ੍ਰਮਾਦ

ਪਰਮਾਰ

ਰਾਠੋਰ

ਚੌਹਾਨ

ਰਾਜਪੂਤ ਕੌਮ ਦੇ ਪਰਤਾਪੀ ਗੁਰਸਿੱਖ :

1. ਭਾਈ ਬਚਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਮਿਨਹਾਸ ਨਿਵਾਸੀ ਪਿੰਡ ਪਧਿਆਣਾ। ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਉਹ ਪਰਤਾਪੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕੋਲੋਂ ਬਾਪੜਾ ਲੈ ਕੇ ਮਸਤ ਹਾਥੀ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ।

2. ਬਾਬਾ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ ਇਹ ਪਿੰਡ ਨਿਡਾਲੋਂ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਖਤ ਹਜ਼ੂਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਲੰਗਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ ਤੇ ਇਮਾਰਤ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹੱਥੀਂ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਅੱਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ।

3. ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਜਨੌਹਾ—ਅਜਿਹੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਹੋਏ ਹਨ ਜੋ ਆਪਣੀ ਮਿਸਾਲ ਆਪ ਹੀ ਕਾਇਮ ਕਰ ਗਏ ਹਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਸੰਤ ਜ਼ਰਨੈਲ ਸਿੰਘ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਬਚਨ ਕੀਤਾ, “ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਟਾਇਮ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇਣ ਦਾ।” ਪਰ ਜਥੇਦਾਰ ਅਜਨੌਹਾ ਨੇ ਕੋਈ ਉਤਰ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਪਰੰਤੂ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਅਜਨੌਹਾ ਨੇ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤੀ, “ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਮੇਰੀ ਬਾਕੀ ਆਯੂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਜੇ ਬਹੁਤ ਕੰਮ ਕਰਨੇ ਹਨ।” ਅਰਦਾਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ, “ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਇਹ ਕੀ ਅਰਦਾਸ ਕੀਤਾ?” ਤਦ ਜਥੇਦਾਰ ਅਜਨੌਹਾ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਆਪ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।” ਇਸ ਤੋਂ ਠੀਕ ਇਕ ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਜਥੇਦਾਰ ਅਜਨੌਹਾ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬੀਮਾਰੀ ਦੇ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ। ਇਹ ਗੱਲ ਜਥੇਦਾਰ ਅਜਨੌਹਾ ਦੇ ਭੋਗ ਸਮੇਂ ਸੰਤ ਭਿੰਡਰਾਂਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੱਸੀ ਸੀ।

4. ਭਾਈ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ—ਇਹ ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਘੇ ਜ਼ਰਨੈਲ ਸਨ। ਇਹ ਨੌਬਹਿਰਾ (ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਵਿੱਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਏ ਸਨ। ਪਿੰਡ ਅਜਨੌਹਾ ਦੇ ਵਾਸੀ ਸਨ।

5. ਤਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ—ਇਹ ਬੱਬਰ ਖਾਲਸਾ ਦਾ ਮੋਢੀ ਸੀ। ਪਿੰਡ ਪਾਂਸਟਾਂ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ। ਇਹ ਫਿਲੌਰ ਲਾਗੇ ਅਕਤੂਬਰ 1992 'ਚ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋਇਆ। ਉਕਤ ਚਾਰੇ ਸੂਰਮੇ ਅਗਨੀ ਕੁਲ ਵੰਸ਼ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹਨ।

6. ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ—ਇਹ ਪਿੰਡ ਨੱਕਰਵਾਲ (ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ) ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਮੰਝ ਜੀ ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ। ਇਹ ਜੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਲੱਕੜਾਂ ਕੱਟ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਵਾਰ ਜਦ ਸਿਰ ਤੇ ਲੱਕੜਾਂ ਚੁਕੀਆਂ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਖੂਹ ਵਿਚ ਡਿੱਗ ਪਏ, ਜਦ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬਾਹਰ ਕੱਢਣ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਵਰਮਾਇਆ, “ਪਹਿਲਾਂ ਲੱਕੜਾਂ ਕੱਢੋ, ਮੈਨੂੰ ਬਾਅਦ 'ਚ ਕੱਢਿਓ।” ਇਸ ਸਿਦਕੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਤੋਂ ਹੀ ਮੰਝ ਗੋਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋਇਆ।

B.S. 756-2845
T.S. 753-5686